[2024] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 214: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 403

ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਕੇ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ

ਬਨਾਮ

ਰਘਚੰਦ ਐਸੋਸੀਏਟਸ

(2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6301)

10 ਮਈ 2024

[ਪਾਮੀਦੀਘੰਤਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ,* ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986-ਐਸ. 2(7) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਰਿਫੰਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਰਕਮ, ਰਿਫੰਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਸੀ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੋਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ:

ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਹੈ - ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ 'ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਾਂ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਅਨ) ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। 2(7) ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ- ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਕੇ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਬਨਾਮ ਰਘਚੰਦ ਐਸੋਸੀਏਟਸ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ - ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸੀ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਇਸ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਾਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ - ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਮਲਾ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 21-23]

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986-ਤਕਨੀਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ - ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ/ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ:

ਫੈਸਲਾ: ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 19]

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986. 2(7)- ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ - ਡੀਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਆਫ ਐੱਸ. 2(7)(i):

ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਹਨ – ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਖਪਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ 'ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ' ['ਕਾਰਵ ਆਊਟ] ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਕਾਰਵ ਆਉਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ, ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ (ਏ) ਤੋਂ ਐਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 2(7) ਜੋ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮੀਕਰਨ, 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ - ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ 'ਤੇ ਹੈ - ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ/ਲਾਭ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਖੁਦ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਾਰਵ ਆਉਟ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ - ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ - ਐਕਟ ਇੱਕ ਉਪਭੋਗਤਾ-ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਪਲਬਧ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪਾਰਾ 15, 20]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ [1995] 3 ਐਸਸੀਆਰ 174: (1995) 3 ਐਸਸੀਸੀ 583; ਲੀਲਾਵਤੀ ਕੀਰਤੀਲਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਡਿਵੈਲਪਰਸ [2019] 14 ਐਸਸੀਆਰ 563: (2020) 2 ਐਸਸੀਸੀ 265; ਚੀਮਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ [1996] ਸਪਲਾਈ. 8 ਐਸਸੀਆਰ 340: (1997) 1 ਐਸਸੀਸੀ 131; ਪੈਰਾਮਾਉਂਟ ਡਿਜੀਟਲ ਲੈਬ (2018) 14 ਐਸਸੀਸੀ 81 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986; ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ; ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਮੀ; ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ; 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ; ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ; ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ; ਸਮੀਕਰਨ 'ਸ਼ਿਕਾਇਤ'; ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ; ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ; ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਿਆਰ; ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ: ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣਾ; ਤਕਨੀਕੀ ਬੇਨਤੀਆਂ: ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ; ਐੱਸ. ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਦੇ 2(7)(i): ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ' ['ਕਾਰਵ ਆਊਟ]; 'ਮੁੜ ਵੇਚ' ਜਾਂ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਲਈ; 'ਜਿਹੜਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਪਭੋਗਤਾ-ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ: ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬੋਝ।

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6301

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ 10.03.2021 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਰਪੀ ਨੰ 831 ਆਫ 2020

ਨਾਲ

2024 ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6302, 6303, 6304, 6305, 6306, 6307 ਅਤੇ 6308

ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਕੇ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਬਨਾਮ ਰਘਚੰਦ ਐਸੋਸੀਏਟਸ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਡਿਆਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵੈਭਵ ਸੱਭਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਿਜਾ ਮਹਾਜਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਨਿਧੀ ਹੇਗੜੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਬੰਗਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮੀਸ਼ਾ ਦੇਵੀ, ਮ੍ਰਿਗਾਂਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਰਾਇਣਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿੰਦਿਤਾ ਮਿੱਤਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਾਹਨਵੀ ਦੂਬੇ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ('OPT'ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ, ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ) ਦੇ 10.03.2021 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਨੇ ਬੰਗਲੌਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ) ਵਿਖੇ ਬੰਗਲੌਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਖਪਤਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਝਗੜਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਬੰਗਲੌਰ ('ਸਟੇਟ ਫੋਰਮ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

3. ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿੱਟ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਚਿੱਟਾਂ ਦੀ ਗਾਹਕੀ ਲਈ ਸੀ। ਗਾਹਕੀ ਚਿੱਟ ਗਰੁੱਪ 53005/ਟਿਕਟ ਨੰਬਰ 9 ਵਿੱਚ 40 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 2500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ 1,00,000/- ਦੇ ਚਿੱਟ ਮੁੱਲ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਓਪੀ ਨੇ ਸਾਲ 1996 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿੱਟ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਓਪੀ ਨੂੰ ਬਿਜ਼ਨਸ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਚਿੱਟ ਦੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਓਪੀ ਨੇ ਸਬਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਮੁੜ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸਦਾ ਕੁਝ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਇਸਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਾਹਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਸਬਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਾ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਐਕਟ 1982 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਓਪੀ ਨੇ ਵਧੀਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 9 ਹੋਰ ਜੁੜੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰ.22568/2012 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰ.17045/2014 9 ਹੋਰ ਜੁੜੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਸਨ। 16.11.2015 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

6. ਇਹ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗਾਹਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਓਪੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। 18,750/- 18% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ।

7. ਲਿਖਤੀ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ, ਓਪੀ ਨੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓਪੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਓਪੀ ਨੇ ਦੋ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ: (ਏ) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਆਨ 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਚਿੱਟ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ; (ਬੀ) ਓਪੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਡਿਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ।

---

1 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਨੰਬਰ 1062/2004-05 ਤੋਂ 1071/2004-05 ਤੱਕ, ਐਡਜਸਟ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ 10 ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਾਇਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਓਪੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਓਪੀ ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਧੀਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਅਲੀਅਸਕਰ ਰੋਡ, ਬੰਗਲੈਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 33/CAP/2009-10 ਤੋਂ ਨੰ.42/CAP/2009-10 ਤੱਕ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਵਧੀਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚਿਟ ਸਮੂਹ ਚਿਟ ਫੰਡ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

2 ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਡਿਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੋਲ 1023 ਇਨਾਮੀ ਚਿੱਟਾਂ ਅਤੇ 1043 ਗੈਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਚਿੱਟਾਂ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਓਪੀ ਵਿਚਕਾਰ ਫੰਡ ਦੀ ਕੁੱਲ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕੀਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਚਿਟਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਕਾਇਆ ਦੇਣਦਾਰੀ 1.86 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੋਰਮੈਨ ਚਿੱਟ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਡਿਫਾਲਟ ਗੈਰ-ਕੀਮਤ ਵਾਲੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਡਿਫਾਲਟ ਗੈਰ-ਕੀਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਚਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਬਕਾਏ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਕੇ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਬਨਾਮ ਰਘਚੰਦ ਐਸੋਸੀਏਟਸ

8. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ:

I. ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਕਮੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ?

II. ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਿਸ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

9. ਮੁਢਲੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਝੀ ਗਈ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਓਪੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (1)(m) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਵਿਅਕਤੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 'ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ' ਸੀ ਅਤੇ 18% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਸਟੇਟ ਫੋਰਮ ਨੇ ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਸੀ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਆਧਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਅਤੇ 'ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਆਦੇਸ਼' ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੋਰਮਾਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਲਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਓਪੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

12. ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਮਾਂਡ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਾਮਲਾ ਵਾਪਸ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ

ਫੋਰਮ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਵਾਲ ਤਿੰਨ ਨਿਆਂਇਕ ਫੋਰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ: ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ?

13. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (7) ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:
ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (7) "ਖਪਤਕਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ-

(i) ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦੇ ਲਈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਮਕਸਦ; ਜਾਂ

(ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਲਈ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਦੋਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ।-ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ,-

(ਏ) ਸਮੀਕਰਨ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ:

(ਬੀ) "ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਕਿਸੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਜਾਂ ਟੈਲੀਸ਼ੌਪਿੰਗ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਔਫਲਾਈਨ ਜਾਂ ਔਨਲਾਈਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;

14. ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਸਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਫਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। 'ਖਪਤਕਾਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 1993 ਅਤੇ 2002 ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਸੋਧਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2019 ਐਕਟ ਤੱਕ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 1986	ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1993	ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2002	ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 2019
"ਖਪਤਕਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ, (1) ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ	"ਖਪਤਕਾਰ" ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ-(ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਿਕ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ	"ਖਪਤਕਾਰ" ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ-(ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਿਕ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ	(7) "ਖਪਤਕਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ- (i) ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦੇ ਲਈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ

ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵੇਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ	ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਖਿਆ।-ਉਪ-ਧਾਰਾ (i) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਪਤਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ:	ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਕਸਦ. ਵਿਆਖਿਆ।-ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ;	ਗਏ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਕਸਦ. ਵਿਆਖਿਆ। - ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ-(ਏ) ਸਮੀਕਰਨ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; (ਬੀ) ਸਮੀਕਰਨ "ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ

ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਲਈ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਪਹਿਲਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਵਿਅਕਤੀ	ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ (1) [ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ [ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ	ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਚਾਰ; ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਸ ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ	ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ (ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਅਵੱਲ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ

	ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ	ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ	ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਜਾਂ ਟੈਲੀਸ਼ੌਪਿੰਗ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਔਫਲਾਈਨ ਜਾਂ ਔਨਲਾਈਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

15. ਢਾਂਚਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(7)(i) ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀਕੰਸਟ੍ਰਕਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ, ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਇੱਕ 'ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ ['ਕਾਰਵ ਆਉਟ] ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵ ਆਊਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ 'ਮੁੜ ਵੇਚਣ' ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ - ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ (ਏ) ਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(7) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਮਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਢਾਂਚਾਗਤ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

16. ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 2(7) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 1993 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ।

17. ਨਿਆਂਇਕ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ/ਮਾਲ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ' ਜਿੱਥੇ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੀਕਰਨ 'ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(1)(7)(c) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੁਝ ਗਿਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ

ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼। ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ 2(1)(b) ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ, ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਣ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

_____

3 ਤਰਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(7)(ii) ਤੱਕ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4 ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

5 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - (i) ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ; ਜਾਂ (ii) ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ, 1956 ਜਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕੋਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਖਪਤਕਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ; ਜਾਂ (iii) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜੋ ਜਾਂ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

---

18. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਓਪੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਓਪੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਡਿਆਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਡਿਆਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ-(1995) 3 ਐਸਸੀਸੀ 583 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਲੀਲਾਵਤੀ ਕੀਰਤੀਲਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਡਿਵੈਲਪਰਸ-(2020) 2 ਐਸਸੀਸੀ 265; ਚੀਮਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ (1997) 1 ਐਸਸੀਸੀ 131 ਅਤੇ; ਪੈਰਾਮਾਉਂਟ ਡਿਜੀਟਲ ਲੈਬ (2018) 14 ਐਸਸੀਸੀ 81.

19. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਡਿਆਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਫੋਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ/ਮਾਲ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ

ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

20. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ/ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਖੁਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵ ਆਉਟ ਧਾਰਾ, ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਕ੍ਵੇਵ ਆਊਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ। ਇਹ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 101 ਅਤੇ 102 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੇਵਾ ਹੈ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਭੋਗਤਾ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਲਬਧ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

21. ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ 'ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੀਲਾਵਤੀ ਬਨਾਮ ਕਿਰੀਟਲਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਸੰਗਠਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਰਾ 19 ਉਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 'ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼' ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਹੈ।

22. ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਾਂ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਇੰਡੀਆ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਚਿਟਸ (ਕੇ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਬਨਾਮ ਰਘਚੰਦ ਐਸੋਸੀਏਟਸ

ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ (ਏ) ਦੀ ਧਾਰਾ 2(7) - ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

23. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਮਡਿਆਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਦਲੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਹ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਓਪੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

_____

6 ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰਸੋਲੀਆ ਮੋਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਓਰਜ਼ (2023) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 362

_____

ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਮਕਸਦ ਲਈ. ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

24. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਫੋਰਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ।

25. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ)